

AZ EJEB A.P. ÉS R.P. KONTRA LENGYELORSZÁG ÍTÉLETE A TAGÁLLAMI ALKOTMÁNYOS IDENTITÁS ÉS A GYERMEK ALAPJOGI VÉDELME NEK METSZÉSPONTJÁBAN

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) 2026. július 2-án hozott ítélete az A.P. és R.P. kontra Lengyelország ügyben (kérelem száma: 1298/19) újabb jelentős állomását jelenti annak a strasbourgi ítélkezési gyakorlatnak, amely a családjogi jogviszonyok határon átnyúló elismerése és a tagállamok alkotmányos autonómiája közötti egyensúlyt kívánja megváltoztatni előbbi javára. A döntés egyfelől megerősíti, hogy a családjog továbbra is alapvetően a tagállami szabályozási autonómia körébe tartozik. Másfelől azonban a gyermek magánéletének védelmére hivatkozva olyan állami kötelezettségek körvonalazódnak, amelyek ténylegesen szűkíthetik e szabályozási autonómia gyakorlati érvényesülését, és fokozatosan növekvő mértékben követelik meg jogi eszközökkel is a progresszív társadalompolitika érvényesülését.

Az A.P. és R.P. kontra Lengyelország ügy ugyanakkor nem tekinthető a tagállami családjogi szuverenitás nyílt felülírásának. Az EJEB következetes gyakorlata szerint az azonos nemű szülőség elismerése nem vezethető le közvetlenül az Egyezményből, a családjog szabályozása pedig továbbra is a tagállamok alkotmányos identitásának meghatározó körébe tartozik. Az ítélet ugyanakkor rávilágít arra, hogy a Bíróság az Egyezményből fakadó pozitív állami kötelezettségek értelmezése útján egyre részletesebb követelményeket támaszt a tagállamokkal szemben, különösen a gyermek magánélethez és identitáshoz való jogának hatékony védelme érdekében. Mindez arra utal, hogy bár a tagállamok formálisan továbbra is széles mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek a családjog alakításában, e mozgástér gyakorlását egyre intenzívebb strasbourgi alapjogi kontroll övezi. Az ítélet ezért nem a családjogi szabályozási hatáskör elvonását, hanem az alapjogi követelmények fokozatos erősödését tükrözi, amely a nemzeti szabályozási autonómia gyakorlati érvényesülésére is érdemi hatást gyakorol.

I. A tényállás és a nemzeti eljárás

Az első kérelmező lengyel állampolgárként az Egyesült Királyságban élt azonos nemű partnerével. A kapcsolatból – béranya igénybevételével – gyermek született, akinek brit születési anyakönyvi kivonata két nőt tüntetett fel szülőként. A gyermek a lengyel állampolgársági szabályok alapján születésénél fogva megszerezte a lengyel állampolgárságot, mivel biológiai édesanyja lengyel állampolgár volt. A kérelmezők a brit születési anyakönyvi kivonat lengyel anyakönyvi transzkripcióját kezdeményezték. A lengyel közigazgatási szervek, majd valamennyi közigazgatási bíróság a kérelmet elutasította. Érvelésük szerint a transzkripció nem pusztán technikai nyilvántartási aktus, hanem olyan családjogi joghatást eredményezne, amely összeegyeztethetetlen a lengyel jogrend alapvető elveivel. A lengyel bíróságok szerint a nemzeti jogrend nem ismeri el az azonos nemű személyek közös szülőségét, ezért annak anyakönyvi átvezetése a közrend sérelmét eredményezné.

II. Az EJEB érvelése

Az ítélet egyik legérdekesebb sajátossága kettős szerkezete, ugyanis az EJEB eltérően értékelte a családi élethez és a magánélethez való jog sérelmét.

1. A családi élet tiszteletben tartásához való jog

Az EJEB nem állapította meg az Egyezmény 8. cikkének megsértését a családi élet vonatkozásában, mert abból indult ki, hogy a kérelmezők családi kapcsolata az Egyesült Királyságban változatlanul fennállt. A lengyel hatóságok döntése nem akadályozta a gyermek nevelését, a család együttélését, illetve a tényleges családi kapcsolatok gyakorlását. Ennek megfelelően nem volt kimutatható olyan tényleges beavatkozás, amely a családi élet tiszteletben tartásához való jog sérelmét eredményezte volna. Ez a megállapítás különös jelentőséggel bír, mert az EJEB ezzel ismételten elismerte, hogy az Egyezményből nem vezethető le az azonos nemű szülőség általános elismerésének kötelezettsége.

2. A gyermek magánéletének sérelme

A Bíróság azonban eltérő következtetésre jutott a gyermek magánélethez való joga tekintetében. Az EJEB szerint a lengyel hatóságok kizárólag a közrendi klauzulára

összpontosítottak, miközben nem végeztek megfelelő arányossági vizsgálatot az alapjogi összeütközés vonatkozásában. Hiányolta különösen a gyermek mindenek felett álló érdekének érdemi értékelését, a jogbizonytalanság vizsgálatát, a személyes identitás védelmének mérlegelését, valamint annak elemzését, hogy az anyakönyvezés hiánya milyen gyakorlati következményekkel járhat a gyermek számára. A Bíróság ezért megállapította a 8. cikk sérelmét kizárólag a gyermek magánéletének aspektusában.

III. A közrendi klauzula és az alkotmányos identitás

Dogmatikai szempontból az ítélet legfontosabb kérdése a közrendi klauzula alkalmazásának határa. A lengyel állam arra hivatkozott, hogy a családjogi státuszok elismerése az alkotmányos identitás körébe tartozik. Az EJEB ezt az álláspontot nem vitatta. Kifejezetten elismerte, hogy a családjog olyan terület, ahol a tagállamokat széles mérlegelési mozgástér illeti meg. Az ítélet ugyanakkor azt is rögzíti, hogy e mérlegelési jogkör gyakorlása nem mentesíti a tagállamot az Egyezményből fakadó arányossági követelmények alól. A hangsúly tehát nem a közrend alkalmazhatósága, hanem annak alkalmazási módja kapcsán tért el.

IV. A pozitív állami kötelezettségek tágító értelmezése

Az ítélet legjelentősebb dogmatikai következménye az Egyezmény 8. cikkéből fakadó pozitív állami kötelezettségek tartalmának további konkretizálása és tágító értelmezése. Az EJEB formálisan továbbra sem írja elő a tagállamok számára az azonos nemű házasság vagy azonos nemű szülőség elismerését, illetve a családjogi szabályozás módosítását. Ennek ellenére a gyermek magánélethez és identitáshoz való jogának hatékony védelmére hivatkozva olyan követelményeket fogalmaz meg, amelyek a tagállamoktól aktív intézkedéseket várnak el a gyermek jogi helyzetének rendezése érdekében. E követelmények különösen a gyermek családi jogállásának hatékony rendezésére, a megfelelő jogi és eljárási keretek biztosítására, valamint a gyermek mindenek felett álló érdekének érvényesítésére irányulnak. Ez a megközelítés jól illeszkedik az EJEB ítélkezési gyakorlatának azon tendenciájába, amely a tagállami szabályozási autonómia közvetlen korlátozása helyett az Egyezményből levezetett pozitív állami kötelezettségek egyre részletesebb értelmezése révén határozza meg a tagállamok mozgásterének kereteit.

V. Az uniós és a strasbourgi ítélkezési gyakorlat közeledése

Külön figyelmet érdemel, hogy az EJEB indokolásában hangsúlyosan hivatkozott az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatára, különösen a *Pancharevo*-ügyre, amely arra utal, hogy az EJEB az uniós joggyakorlat eredményeit is figyelembe veszi saját egyezményértelmezése során. Míg az Európai Unió Bírósága az okiratok elismerésének szükségességét elsősorban a személyek szabad mozgásából és az uniós polgárságból vezeti le, addig az EJEB ugyanezt a gyermek magánélethez és identitáshoz való jogának védelméből alapozza meg. A két bíróság eltérő jogforrásokra és dogmatikai alapokra építi érvelését, azonban ítélkezési gyakorlatuk több kérdésben hasonló gyakorlati eredményre vezet. Ez azért bír jelentőséggel, mert a két európai bírói fórum párhuzamos jogfejlesztése összességében egyre szűkebb mozgásteret hagyhat a tagállamok számára a családjogi szabályozás önálló alakításában, még akkor is, ha e korlátozás eltérő jogalapokon nyugszik.

VI. Az EJEB ítélkezési gyakorlatának jogpolitikai hatásai

Az EJEB ítélkezési gyakorlatának hatása nem kizárólag a tagállami bíróságok és jogalkotók döntéseiben érhető tetten, hanem a jogpolitikai és civil érdekérvényesítési folyamatokban is. Magyarországon is megfigyelhető, hogy az Egyezményre és a strasbourgi ítélkezésre hivatkozva progresszív [civil szervezetek](#) egyre gyakrabban fogalmaznak meg olyan jogalkotási követeléseket, amelyek a nemzeti szabályozás módosítását vagy új jogintézmények bevezetését célozzák. A tagállami szabályozási autonómia szempontjából e jelenség arra mutat rá, hogy az EJEB ítéletei nem csupán az egyedi ügyek elbírálására gyakorolnak hatást, hanem a tagállami jogpolitikai diskurzus alakításának eszközévé is válhatnak. Bár a Bíróság ítéletei formálisan egyedi ügyekben születnek, azok értelmezési kerete és az Egyezményből levezetett pozitív állami kötelezettségek a gyakorlatban gyakran a nemzeti jogalkotás átalakítására irányuló kezdeményezések hivatkozási alapjául szolgálnak. Ez a folyamat jól szemlélteti, hogy a strasbourgi ítélkezési gyakorlat közvetett módon is képes befolyásolni a tagállamok szabályozási autonómiájának gyakorlását, anélkül hogy közvetlen jogalkotási kötelezettséget írna elő.